

Frankfurt münzevîsinden

"Aşkın
Metafiziği"
Arthur
Schopenhauer
Çev: Selahattin
Hilav
Yapı Kredi
Yayımları
Fiyatı: 7 TL

Aşkın oluşumunu ve işlevlerini kendi özgün felsefesi içinde inceleyen Schopenhauer'ın "Aşkın Metafiziği", Selahattin Hilav'ın 1963'teki çevirisinin gözden geçirilmiş yeni haliyle okurun karşısında.

GÖKHAN YAVUZ DEMİR

Belki hayatlarımızın asıl amacı ızdırıp çekmek değildir ama varoluşumuz bu asıl amacı ıskalamaktan muzdariptir. Dünya acılarla doludur. Bu acılardan payına düşeni almış herkes, felaketlerin bir istisna değil de kaide olduğunu hayat içinde cebren öğrenir. Fakat bazen içimizden Arthur Schopenhauer gibi bir hayat bilgisi çıkar ve hayatın bu olağan işleyişini hepimiz için anlaşılır kılmaya çalışır. Varlıklı bir tüccar baba ile daha sonra romancı olarak ünlenen bir annenin oğlu olarak 1788 yılında dünyaya gelen Schopenhauer, evvela tıp öğrenimi görse de çok geçmeden rotasını felsefeye kırar. Hegelci idealizme bir tepki olarak metafizik bir irade öğretisini savunan Schopenhauer, hak ettiği şöhrete ancak hayatının son yıllarında kavuşabilse de 20'nci YY. felsefesini, bilhassa da varoluşçu ve Freudcu psikolojiyi etkiler. Fakat 30'lu yaşlarının başında yazdığı ve felsefesinin temelini oluşturan "İrade ve Tasarım Olarak Dünya" kitabı o yıllarda hiç ilgi görmez.

'Şeytan' Hegel

Schopenhauer bunun arkasında Hegelci üniversite profesörlerinin düşmanlığını görür. Eserinin başarısızlığından sonra İtalya'ya giden Schopenhauer dönüşünde Berlin Üniversitesi'nde doçent olur. Vereceği derslerin saatlerini inadına Hegel'in ders saatleriyle çakışacak şekilde seçer. Öğrencilerin Hegel'in derslerine değil de kendi derslerine geleceğine dair çocukça bir inancı vardır. Ama yanılır. Derslerine topu topu dokuz öğrenci gelir. İşte bu büyük hüsrandan sonra, öleceği 1860 yılına kadar bir başına yaşayacağı Frankfurt'a yerleşir ve oradan 'şeytan' Hegel'e saldırmaya devam eder.

Dünyayı anlamlı bir şey olarak görmeyen Schopenhauer felsefesi, hem Kant idealizmine hem de Hint filozoflarına dayanır. Kendi ifadesiyle onun felsefi sisteminin temelini Upanishads ile

Eflâtun ve Kant'ın görüşleri oluşturur. İlk çalışmalarından itibaren bütün doktrinini özneyi de nesneyi de kapsayan tasavvur/tasarım ve irade gücü kavramı üzerine kurar. Buna göre dünya bir tasavvurdur, yani akılda tasavvur edildiğinden başka bir şekilde düşünülemez. Fenomenler dünyasının dayanağı ise iradedir. Bu irade canlılarda yaşama isteği olarak belirir. Lakin yaşanılacak her tecrübeye ve çabada kötülük, acı ve ızdırıp da bizim yolumuzu gözler. İşte tam burada Schopenhauer'ın o meşhur karamsar hayat analizi sahne alır. İnsan istemeyerek acıdan uzak durabilir. Schopenhauer'e göre türü inkâr eden cinsel perhiz ve tutkularla arzuların coşkunu çağlayanını kurutacak bir çilecilik yoluyla, insan münzevi bir hayata sığınmalıdır. Dünyevi ızdırapların sebebi, dünyevi arzulardır.

Arzusunun nesnesi

Aslında "Aşkın Metafiziği"ndeki kitabı adını veren denemesi ve sona eklenen aforizma seçkisinde de bu felsefi yaklaşımın başka meselelere uyarlanmasını ve detaylandırılmasını buluyoruz. Schopenhauer'e göre aşk dediğimiz o gizemli ruh hâlinin ardında asıl etkili olan ne âşık olan özne ne de âşık olunan nesnedir. Bir özneyi arzusunun nesnesine aşk bağıyla bağlayan asıl karar verici, bizzatihi yaşama iradesidir. Bu mânâda doğa türümüzün devamı için bizleri bir illüzyonla kandırmakta ve sağlıklı çocuklar verebilecek uygun genlere sahip bireyleri 'aşk' dediğimiz bir bağla birbirine bağlamaktadır. Üstad bu denemesinde işte bu illüzyonun türevlerini, şekillerini ve ihtimallerini kendine has o harikulade üslubuyla ele alıp tartışır. Edebiyat ile felsefe arasındaki o görünmez ince hatta ustalıklı yürüyen Schopenhauer, üslubundaki poetik tınının gücü, felsefi derinliği ve keskin ironisiyle bugün hâlâ aşk gibi kadim bir mesele hakkında yeni bir şeyler söyleyebiliyor. ■